

15.6.2012

Dnro 203/4/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

KUOLINTODISTUKSEN LAATIMISEN VIIPYMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 17.1.2011 päivätyssä kirjeessään puolisonsa oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen viipymistä Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksella.

Kantelijan kertoman mukaan hänen puolisonsa kuoli heidän yhteisessä kodissaan 23.1.2010 ja toimitettiin samana päivänä oikeuslääketieteen laitokselle kuolemansyyn selvittämistä varten. Hänet luovutettiin kantelijalle 3.2.2010 ja hautajaiset pidettiin 9.2.2010.

Kantelija kertoi, ettei hän ole vielä saanut kuolintodistusta oikeuslääketieteen laitokselta, vaikka hänen puolisonsa kuolemasta on kulunut jo lähes vuosi.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 109 §:n mukaan eduskunnan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Hallintolain (434/2003) 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:ssä todetaan, että virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen (948/1973) 11 §:n mukaan oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset suorittaa ensisijaisesti oikeuslääkäri. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja lääkärikoulutusta antavan yliopiston kesken voidaan sopia siitä, että yliopisto tekee oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia.

Avauksen suorittajan on asetuksen 15 §:n mukaan annettava kuolemansyyistä ja kuolemanluokasta perusteltu lausunto. Selvitettyään kuolemansyyin lääkärin on asetuksen 19 §:n 1 momentin mukaan laadittava kuolintodistus ja annettava lupa hautaamiseen sille, joka on ilmoittanut huolehtivansa vainajan hautaamisesta. Kuolintodistus on saman pykälän 4 momentin mukaan lähetettävä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle viipymättä, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa kuoleman toteamisesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on asetuksen 22 §:n 3 momentin mukaan valvottava, että kuolintodistukset annetaan ja lähetetään asetuksen säännösten mukaisesti.

Kuolemansyyin selvittämisestä annetun lain 12 b §:n mukaan kuolemansyyin selvittämistoiminnan ohjaus ja valvonta kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Laitos vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta.

3.2

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto ja oikeuslääkärin selvitys

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon mukaan kantelijan puolison oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus tehtiin 3.2.2010. Avauksen jälkeen oikeuslääkäri antoi viivytyksettä hautausluvan ja ilmoitus kuolemasta toimitettiin väestörekisterikeskukseen. Sen sijaan ruumiinavauslausunnon ja kuolintodistuksen laatiminen viivästy useita kuukausia.

Syiksi asiakirjojen viivästyminen todetaan oikeuslääkärin selvityksessä kohtuuttoman suuri oikeuslääkärikohtainen ruumiinavausmäärä, väkivaltaisten kuolemantapausten selvittämisen kiirehtiminen ja hallinnolliset tehtävät.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteaa vuoden 2010 kuluessa pyrkineensä pienentämään sen palveluksessa olevien oikeuslääkäreiden suorittamien ruumiinavausten määrää toisaalta laajentamalla oikeuslääkäreiden sijaisten käyttöä ja toisaalta lähinnä konsultaatiotoimenpitein pyrkimällä vähentämään oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyin selvittämiseen ohjattujen vainajien määrää. Lisäksi laitos on ryhtynyt toimenpiteisiin oikeuslääkäripulan vähentämiseksi osallistumalla erikoislääkärikoulutukseen ja perustamalla erikoistuvan lääkärin toimen laitokseen. Poliisihallituksen kanssa on neuvoteltu oikeuslääketieteellisen kuolemansyyin selvittämisen indikaatioiden tarkentamista ja esitetty toivomus kuolemansyyin selvittämiseen liittyvästä poliisin sisäisestä ohjeistuksesta. Laitoksella on laadittu Oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelma 2010 – 2015, jonka tavoitteena on oikeuslääkinnän laadun ja palvelutason parantuminen. Nämä toimenpiteet ovat kuitenkin tässä vaiheessa olleet riittämättömiä vuosia kestäneen resurssipulan korjaamisessa.

3.3

Kannanotto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytyksiä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Hallintolain mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytyksiä. Valtion virkamieslain virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993) todetaan, että taloudellisten voimavarojen kohdentaminen kuuluu niihin keskeisiin keinoihin, joilla julkisen vallan tulee toteuttaa säännöksessään tarkoitettu turvaamisvelvollisuutensa.

Kuolemansyystä ja kuolemanluokasta annettavan lausunnon laatimisajankohdasta ei ole säädetty erikseen. Kuolintodistuksen antaminen edellyttää kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen perusteella kuitenkin sitä, että kuolemansyy on selvitetty lopullisesti. Kuolintodistus on kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen mukaan puolestaan lähetettävä Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle viimeistään kolmen kuukauden kuluessa kuoleman toteamisesta.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että organisaatioon ja resursseihin liittyvillä seikoilla ei lähtökohtaisesti voida perustella poikkeamista siitä, mitä perustuslain 21 §:n säännös asian viivytyksettömältä käsittelyltä edellyttää.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella totean, että 23.1.2010 kuolleen kantelijan puolison oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus suoritettiin viivytyksettä 3.2.2010. Oikeuslääkäri antoi kantelijan puolisoa koskevan kuolintodistuksen kuitenkin vasta 7.3.2011 eli runsaan vuoden kuluttua tämän kuolemasta. Kuolintodistuksen laatiminen viivästyi siten kohtuuttomasti. Katson, että viivästykselle ei ole esitetty perustuslain 21 §:n kannalta hyväksyttäviä syitä.

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tavoitteena on ihmisten oikeusturvan ja kuolemansyyn oikeellisuuden varmistaminen. Käsitakseni mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia siitä, että Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksella on riittävät voimavarat sille kuuluvan lakisääteisen tehtävän hoitamiseen. Olen erään toisen asian yhteydessä pyytänyt jo 9.9.2010 ministeriöltä lausuntoa ja selvitystä siitä, millä tavalla Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle turvataan tällaiset voimavarat (liite).

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen ja oikeuslääkäriin tietoon.

Kiinnitän Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen huomiota sen velvollisuuteen valvoa, että oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät asiakirjat annetaan viipymättä.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös sosiaali- ja terveysministeriölle.